

प्रकरण सहाय

प्रकरण सहावे

निष्कर्ष व शिफारसी

प्रकरण सहावे

निष्कर्ष व शिफारसी

६.१ प्रस्तावना

पाचव्या प्रकरणामध्ये संकलित माहितीची नोंद, विश्लेषण व वर्गीकरण तक्त्याच्या आधारे केले आहे.

प्रस्तुत संशोधनाचा विषय “मराठी अध्यापन पध्दती असलेल्या प्रशिक्षणार्थीना येणाऱ्या भाषिक अडथळांचा संप्रेषणावर होणारा परिणाम -एक अभ्यास” हा आहे. त्यामुळे याविषयी निरीक्षण, पदनिश्चय श्रेणी, चाचणी, मुलाखत, याद्वारे मिळालेल्या माहितीचा उद्दिष्टानुसार अर्थ लावला आहे. त्याचबरोबर या विषयाशी संबंधित इतर संशोधनासाठी काही विषय सुचविले आहेत.

मराठी अध्यापन पध्दतीचा पाठ घेत असताना येणाऱ्या शब्दावडंबर, बोलण्याची पध्दती, अस्पष्ट आरेखने व चिन्हे व संप्रेषणाविषयीचे निष्कर्ष तसेच शिफारसी पुढीलप्रमाणे -

६.२ निष्कर्ष

१. मराठी विषयाच्या पाठामध्ये शब्दावडंबर यामध्ये अपरिचित शब्द, अयोग्य शब्द, पाल्हाळ लावणे, बोलण्याची पध्दतीमध्ये शाब्दिक हावभाव योग्य नसणे, उच्चार योग्य नसणे, आवाजाची लय योग्य नसणे तसेच अस्पष्ट आरेखने व चिन्हामध्ये आकर्षकता नसणे, स्पष्टता नसणे, शुध्दता नसणे अशी अडथळांची व्याप्ती निश्चित केली.

२. भाषिक अडथळ्यांचें प्रमाण निरीक्षणाद्वारे निश्चित करता येते.
३. शब्दावडंबर या अडथळ्याचा वापर द्वितीय अध्यापन पध्दती असलेल्या प्रशिक्षणार्थीनी प्रथम अध्यापन पध्दती असलेल्या प्रशिक्षणार्थीच्या तुलनेने अधिक श्रेणीत केलेला आहे. मध्यम श्रेणीत जास्त तर कमी श्रेणीत कमी वापर केला आहे.
४. बोलण्याची पध्दती हा भाषिक अडथळा प्रथम अध्यापन पध्दती असलेल्या प्रशिक्षणार्थीपेक्षा द्वितीय अध्यापन पध्दती असलेल्या प्रशिक्षणार्थीना अधिक श्रेणीत जास्त आला. कमी श्रेणीत कमी वापर केला आहे.
५. अस्पष्ट आरेखने व चिन्हे हा अडथळा प्रथम अध्यापन पध्दती मराठी असलेल्या प्रशिक्षणार्थीपेक्षा द्वितीय अध्यापन पध्दती मराठी असलेल्या प्रशिक्षणार्थीना अधिक प्रमाणात आला.
६. प्रथम अध्यापन पध्दती मराठी व द्वितीय अध्यापन पध्दती मराठी असणाऱ्या प्रशिक्षणार्थी मुले व मुली यांच्यामध्ये पाठामध्ये आलेल्या अडथळ्यांच्या प्रमाणाबाबत फारसा फरक नाही.
७. भाषिक अडथळ्यांचे प्रमाण पाठामध्ये अधिक असेल तर संप्रेषण कमी प्रमाणात होते. भाषिक अडथळ्यांचे प्रमाण पाठामध्ये कमी असेल तर संप्रेषण अधिक प्रमाणात होते.
८. प्रशिक्षणार्थीना मराठी विषयाच्या व्याकरणाविषयी पुरेपुर माहिती नाही.
९. काही विद्यार्थ्यांचे उच्चार स्पष्ट नाहीत. वाचन जास्त गतिमान किंवा काहीवेळा अतिशय हळू होते.

१०. मराठी भाषेच्या पाठामध्ये चित्र व तक्ता या दोन शैक्षणिक साहित्याचाच वापर केला जातो.

प्रस्तुत संशोधनामध्ये मिळालेल्या निष्कर्षांवरून प्रशिक्षणार्थींसाठी व शिक्षक प्रशिक्षकांसाठी केलेल्या शिफारसी पुढीलप्रमाणे -

६.३ प्रशिक्षणार्थींसाठी शिफारसी

१. विद्यार्थ्यांना पाठातील आशय अधिक स्पष्ट होण्यासाठी वर्गाच्या वैचारिक पातळीशी सुसंगत उदाहरणे द्यावीत.
२. विद्यार्थ्यांचा वयोगट लक्षात घेऊन पाठामध्ये शब्दांचा वापर करावा.
३. पाठामध्ये अयोग्य शब्दांचा वापर टाळावा. उदा. अर्थात, लांबर, त्यानंतर
४. अपरिचित शब्दांचा अर्थ स्पष्ट करण्यासाठी त्या शब्दास समानार्थी शब्द द्यावेत किंवा त्या शब्दाचा वाक्यात उपयोग करून अर्थ स्पष्ट करावा.
५. पाठामध्ये पाल्हाळ लावणे टाळावे.
६. अशाब्दिक हावभावावरून विद्यार्थ्यांना पाठातील भावछटा समजून देता येते. त्या दृष्टिकोनातून प्रयत्न करावेत.
७. पाठाचे प्रकटवाचन करत असताना आवाजाची लय योग्य असावी.
८. व्याकरणदृष्ट्या भाषा शुद्ध असावी. भाषेवर बोलीभाषेचा होणारा परिणाम टाळावा.
९. आशयानुसार भावप्रसंगानुसार आवाजामध्ये चढउतार करावा. तरंच प्रभावी अध्यापन होईल.

१०. आशयाशी संबंधित संदर्भग्रंथांचे वाचन करावे. त्यामुळे विद्यार्थ्यांना योग्य अनुभूती देता येईल.
११. भावपूर्ण प्रसंगाचे वर्णन करण्यासाठी विद्यार्थ्यांना तशाच प्रकारचे दुसरे उदाहरण द्यावे.
१२. मराठीच्या पाठामध्ये चित्र, तक्ता या व्यतिरिक्त टी. व्ही., टेपरेकॉर्डर, रेडिओ यासारख्या शैक्षणिक साधनांचा वापर करावा.
१३. पाठामध्ये वापरले जाणारे चित्र व तक्ता प्रशिक्षणार्थीनी स्वतः तयार करावे. ते वर्गातील विद्यार्थीसंख्या विचारात घेऊन तयार करावे. ते सर्व विद्यार्थ्यांना दिसेल असे आकर्षक असावे.
१४. चित्र पाठयपुस्तकामध्ये जसे आहे तसे न घेता आशयातील प्रसंगावर आधारित चित्र तयार करावे. ते आकर्षक असावे.
१५. तक्ता तयार करताना अक्षरांचा आकार ठळक व सर्व विद्यार्थ्यांना दिसेल असा असावा. तक्त्यातील लिखाण शुध्द असावे.
१६. पाठ घेत असताना विद्यार्थ्यांना येणाऱ्या शंकांचे निरसन करावे व शिकविलेल्या भागावर प्रश्न विचारून विद्यार्थ्यांना आशयाचे आकलन झाले की नाही ते पहावे. नसेल तर वेगळी अध्ययन अनुभूती द्यावी.
१७. संप्रेषण योग्य होण्यासाठी विद्यार्थ्यांच्या अडचणी विचारात घ्याव्यात व भाषिक अडथळे टाळण्याचा प्रयत्न प्रशिक्षणार्थीनी करावा.
१८. प्रशिक्षणार्थीनी स्वतःचे भाषिक उच्चार सुधारले पाहिजेत. टेपरेकॉर्डरच्या सहाय्याने स्वतःचा उच्चार स्वतः ऐकून त्यामध्ये सुधारणा करावी.

शिक्षक प्रशिक्षकांसाठी शिफारसी

१. पाठाचे मार्गदर्शन करताना प्रशिक्षणार्थींना येणाऱ्या भाषिक अडथळांचा विचार करावा.
२. प्रशिक्षणार्थींचे मराठीचे उच्चार योग्य होतात की नाही हे पाहून त्यावर उपाययोजना करावी.
३. प्रशिक्षणार्थींना शब्दांचा अर्थ स्पष्ट करण्यासाठी विश्वकोश, संदर्भकोश, चरित्रकोश याचा वापर करण्यास सांगावे. तसेच मूळ शब्द कोणता त्याची फोड करून अर्थ स्पष्ट करण्यास सांगावे.
४. प्रकट वाचन करत असताना प्रशिक्षणार्थींना आरोह-अवरोहाविषयी माहिती द्यावी. पाठाचे मार्गदर्शन घेण्यास प्रशिक्षणार्थी आल्यानंतर त्या आशयाचे प्रकट वाचन त्यांच्याकडून करून घ्यावे व त्यातील त्रुटीविषयी सूचना त्यांना द्यावी.
५. शब्दाचा अर्थ स्पष्ट करण्याच्या पध्दती प्रशिक्षणार्थींना सांगून पाठ टाचणामध्ये त्याचा उल्लेख करण्यास सांगणे.
६. प्रशिक्षणार्थी पाठामध्ये पुस्तकातील चित्रच वापरतात का? याकडे लक्ष द्यावे. त्यांना प्रसंगाधिष्ठित चित्र बनविण्यास प्रोत्साहन द्यावे. तसेच चित्र, तक्ता विद्यार्थ्यांना स्वतः तयार करण्यास सूचना द्यावी.

६.४ नवीन संशोधनासाठी प्रस्तुत संशोधनाशी संबंधित काही विषय

१. प्रस्तुत संशोधनाचा विषय “मराठीतील भाषिक अडथळ्यांचा संप्रेषणावर होणारा परिणाम - एक अभ्यास” हा विषय घेऊन हिंदी, संस्कृत, इंग्रजी किंवा अन्य इतर भाषेमध्ये संशोधन करता येईल.
२. शब्दावडंबर, बोलण्याची पध्दती, अस्पष्ट आरेखने व चिन्हे हे भाषिक अडथळे वेगवेगळे घेऊन त्याचा संप्रेषणावर होणारा परिणाम पाहता येईल.
३. मराठी भाषेतील अन्य त्रुटी विद्यार्थ्यांच्या भाषणातील, वाचनातील, लेखनातील त्रुटींचा संपादनावर होणारा परिणाम हा विषय घेता येईल.